

Sammenfattende kan det således siges, at en ikke bevilget udgift altid kan afholdes, når finansudvalget har givet sit samtykke dertil. Finansudvalgets tilslutning erstatter ikke den formelle bevilling, men ministeren er stillet, som om sådan bevilling allerede var givet. Grundlovens § 46, stk. 2, er for så vidt ændret ved sædvane.

VI. Har ministeren pligt til at søge finansudvalgets samtykke til at afholde en ikke bevilget udgift?

1. *Forhandlingerne 1938-39 om grundlovsrevision og ministeransvarlighedslov.* Den i 1938-39 påtænkte, men ikke gennemførte, tilføjelse til grundlovens bevillingsregler åbnede som nævnt en adgang for regeringen til at indhente finansudvalgets tilslutning, men foreskrev ikke nogen pligt hertil. At dette var udtryk for den da herskende retsopfattelse, fremgår af den lov om ministeransvarlighed, som behandledes og vedtoges på rigsdagen jævnsides med grundlovsforslaget og stadfæstedes den 15. marts 1939. På grund af lovens sammenkædning med grundlovsforslaget, der faldt ved folkeafstemningen, trådte den aldrig i kraft.

Ligesom de ældre lovforslag om ministeransvarlighed indeholdt loven bestemmelser, der direkte vedrørte afholdelse af ubevilgede udgifter. Lovforslagets § 7, litra a, der vedtoges uden realitetsændringer, gik ud på følgende:

En minister pådrager sig ansvar for afholdelse af statsudgifter uden hjemmel i en bevillingslov, hvis han *enten* har haft til hensigt at unddrage kongen eller rigsdagen afgørelsen med hensyn til udgiftens afholdelse, *eller* han har vidst eller burde vide, at han ikke kunne få udgiftsbeløbet godkendt af kongen og rigsdagen. Som en almindelig undtagelse herfra føjedes dog til, at en minister ikke pådrager sig ansvar for afholdelse af en udgift, når den har været „nødvendig af hensyn til statsstyrelsens forsvarlige førelse“.

Det var om dette sidste led, interessen samlede sig. Det medførte altså ansvarsfrihed under den angivne forudsætning, selv om ministeren havde haft til hensigt at unddrage rigsdagen afgørelsen, og selv om han vidste eller burde vide, at han ikke kunne få udgiften godkendt af rigsdagen. Konsekvensen af ansvarsfriheden måtte

være, at udgiftens afholdelse var berettiget. Det ville være en selvmodsigelse at hævde, at handlingen ikke kunne pådrage ansvar, men dog var uberettiget.

I bemærkningerne til lovforslaget henvises til den tidligere strid mellem folketingets og landstingets flertal (jfr. ovenfor afsnit IV, 4), og det udtaltes, at den væsentligste anstødssten for en forening af de modstridende opfattelser nu var fjernet ved grundloven af 1915, der udelukkede provisoriske finanslove. Endvidere anførtes en betragtning, hvis baggrund var, at den parlamentariske regeringsskik nu var klart fæstnet i praksis, nemlig at det ville være urimeligt at pålægge en minister ansvar for uden hjemmel at have afholdt et nødvendigt udgiftsbeløb, som rigsdagen senere nægtede at godkende blot med det formål at ramme ministeren politisk. Som almindelig begrundelse for at indrømme ministrene en betydelig handlefrihed anførtes „den umådelige stigning i statsbudgettet, der har kendetegnet den senere tids udvikling, og de mange områder, hvor nutidens statsstyrelse kræver eller dog rimeliggør afholdelse af ikke bevilgede udgifter på forventet efterbevilning eller igangsætning af arbejder, der medfører ubevilgede udgifter.“ (RT 1938-39, Tillæg A. sp. 2696-97).

På grundlag af bemærkningernes gengivelse og forklaring af § 7 a kan de tilfælde, hvor ubevilgede udgifter ansvarsfrit kunne afholdes, beskrives på følgende måde:

1. Ministeren ville være ansvarsfri, hvis finansudvalgets tilslutning forelå.
2. I tilfælde, hvor sådan tilslutning ikke forelå, ville ministeren dog være ansvarsfri, hvis man måtte have ventet, at rigsdagen ville kunne godkende udgiften; herved måtte der navnlig tages hensyn til, om udgiftens afholdelse var forsvarlig og rimelig, men også andre omstændigheder kunne komme i betragtning.
3. Selv i tilfælde, hvor ministeren ikke kunne regne med at få udgiften godkendt, ville han dog være ansvarsfri, hvis den var nødvendig til statsstyrelsens forsvarlige førelse.

De udtalelser, der om dette sidste punkt blev fremsat under forslagetets 1. behandling i folketinget, kan sammenfattes på følgende måde: